

Streszczenie pracy doktorskiej

Paweł Gołyźniak, *Use of Engraved Gems for Self-Presentation and Propaganda Purposes in the Roman Republic and under Augustus*, promotor: dr hab. Jarosław Bodzek, 27.02.2019.

Praca przedstawia badania weryfikacyjne hipotezy o wykorzystaniu gemm, grawerowanych kamieni szlachetnych i półszlachetnych, w auto-prezentacji i propagandzie na terenach kontrolowanych przez Rzymian w okresie od III w. p.n.e. do pocz. I w. n.e. Umieszczane najczęściej w pierścieniach gemmy stanowiły istotne medium propagandy, poprzez które zarówno czołowi jak i mniej rozpoznawalni rzymscy politycy przeprowadzali swoje kampanie wizerunkowe. Stanowiły one wyróżnik wysokiego statusu społecznego oraz pełniły różnego rodzaju pragmatyczne funkcje np.: pieczętowania, rozpowszechniania wizerunku, upamiętniania ważnych wydarzeń politycznych i sukcesów militarnych, przenoszenia autorytetu przodka czy promocji następców. Dzięki ściśle osobistemu charakterowi tych zabytków możliwe jest analizowanie mechanizmów autopromocji oraz rzymskiej propagandy pod różnymi kątami, nie tylko w wymiarze ich publicznego, ale również prywatnego charakteru co czyni gemmy unikatowym medium na tle mennictwa, rzeźby czy reliefu.

Dysertacja opiera się na interdyscyplinarnych badaniach łączących archeologię z historią antyczną oraz historią sztuki antycznej. Jej zasadnicza część poświęcona jest omówieniu ewolucyjnego modelu użytkowania gliptyki w starożytnym Rzymie i na kontrolowanych przez niego obszarach od prostych form autoprezentacji, rozpowszechniania wizerunku i promocji pochodzenia w III i II w. p.n.e. po skomplikowane komunikaty propagandowe tworzone za panowania cesarza Augusta w celu integracji rzymskiego społeczeństwa wokół władcy i zapewnienia kontynuacji dynastii julijsko-klaudyjskiej. Praca przedstawia wszystkie możliwe do zidentyfikowania obiekty gliptyczne datowane na badany okres, które można powiązać z w/w zjawiskami wraz z próbą odczytania i zinterpretowania zawartego w nich przekazu propagandowego. Zawiera też krytyczne studium przypadków nadinterpretacji niektórych przedstawień występujących na gemmach, którym przypisywana jest funkcja propagandowa. Autor podejmuje próbę rekonstrukcji skali zjawiska wykorzystania gemm w autoprezentacji i rzymskiej propagandzie (analizy statystyczne). Ponadto, dysertacja oferuje komentarz do próby uchwycenia geograficznego zasięgu badanego zjawiska m. in.: poprzez autorskie badania nad rekonstrukcją proveniencji zabytków rzymskiej gliptyki znajdujących się w licznych kolekcjach muzealnych w Europie i USA na podstawie informacji zdobytych w trakcie licznych kwerend archiwalnych i bibliotecznych. Wreszcie praca zawiera istotne z szerszego punktu widzenia archeologii klasycznej porównanie gliptyki z innymi gałęziami rzymskiej sztuki i rzemiosła artystycznego w aspekcie autoprezentacji i propagandy.

Podsumowaniem przeprowadzonych badań jest stwierdzenie, iż gliptyka pełniła ważną, w niektórych aspektach takich jak promocja własnego wizerunku, przenoszenie autorytetu przodków czy porównania i identyfikacje z bóstwami i postaciami mitologicznymi, unikatową funkcję w działaniach promocyjnych i propagandowych rzymskich polityków. Zjawisko wykorzystania gemm w tych celach miało swoją kulminację podczas wojen domowych w latach 44-31 p.n.e. a jego zakres terytorialny objął przede wszystkim Rzym i środkową Italię oraz w mniejszym stopniu pozostałe części Półwyspu Italskiego podczas gdy w rzymskich prowincjach odgrywało ono raczej marginalną rolę. Wskazuje to na ważną rolę gliptyki w zakresie propagandy integracyjnej, w szczególności jeśli chodzi o działania wizerunkowe Oktawiana, późniejszego cesarza Augusta.

